

**HOTĂRÎREA GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA
cu privire la Concepția dezvoltării durabile
a localităților Republicii Moldova**

Nr.1491 din 28.12.2001

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.5-8/54 din 10.01.2002

* * *

În scopul promovării politicii dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova și pentru executarea Legii nr.835-XIII din 17 mai 1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.1-2, art.2), Guvernul Republicii Moldova HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova (se anexează).

2. Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova se consideră drept bază pentru elaborarea Planului amenajării teritoriului național.

3. Se stabilește că sus-numita concepție reprezintă un sistem de principii sociale și urbanistice, în temeiul cărora se vor elabora documentația de urbanism și planurile de amenajare a teritoriului la nivel regional și local, programele și pronosticurile sectoriale naționale sau locale.

4. Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului va asigura suportul metodologic și va efectua controlul asupra aplicării Concepției dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova.

Prim-ministru
al Republicii Moldova

Vasile TARLEV

Contrasemnată:
Ministrul ecologiei, construcțiilor
și dezvoltării teritoriului

Gheorghe Duca

Chișinău, 28 decembrie 2001.
Nr. 1491.

Aprobată
prin Hotărîrea Guvernului
Republicii Moldova nr. 1491
din 28 decembrie 2001

**Concepția
dezvoltării durabile a localităților
Republicii Moldova**

Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova (în continuare - Concepția) este elaborată în conformitate cu Legea nr.835-XIII din 17 mai 1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului și conține argumentări privind dezvoltarea și consolidarea rețelei de localități din Republica Moldova, servind, concomitent, drept bază pentru elaborarea planului amenajării teritoriului național.

Concepția determină direcțiile de implementare a principiilor dezvoltării durabile a localităților din Republica Moldova.

I. Situația urbanistică actuală în Republica Moldova

Amplasamentul geopolitic al Republicii Moldova, procesele istorice, care s-au desfășurat în teritoriu, precum și relațiile economice statornicite au determinat caracterul specific al sistemului de locuire, baza acestuia constituind 1615 localități rurale, care concentrează circa 53% din populația țării. Există, de asemenea, o rețea relativ stabilă și echilibrată din 65 localități urbane, majoritatea cărora sînt consecințe ale evoluției satelor mari, generate de amplasarea în

teritoriile lor a diverselor întreprinderi de prelucrare a producției agricole. Consolidarea și dezvoltarea în anii 1950-1980 a sistemului de locuire a făcut posibilă evitarea urbanizării haotice a teritoriilor, crearea unor legături funcționale reciproce între localitățile de diferite categorii și constituirea fundamentului pentru dezvoltarea grupurilor de localități. Toate urbele și majoritatea localităților rurale dispuneau, în acea perioadă, de planuri urbanistice generale, în baza cărora s-au dezvoltat ulterior infrastructurile sociale, edilitare, de transport, comunicații etc.

Spre regret, toată documentația de urbanism, întocmită conform principiilor planificării și dirijării centralizate, dezvoltării extensive a teritoriilor, a devenit inefficientă și inaplicabilă în condițiile promovării noilor relații socio-economice.

Menționăm, totodată, că planurile urbanistice generale ale localităților și schemele de sistematizare a teritoriilor raioanelor (denumirea precedentă a documentației de amenajare a teritoriului) mai mult corespundeau solicitărilor politice, decât scopurilor de evidență și analiză fundamentală a disfuncționalităților, determinare a priorităților, căutare a soluțiilor de ameliorare a situației urbanistice și de mediu.

Actualmente, în condițiile când baza legislativ-normativă în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului se consideră constituită și pretutindeni se promovează descentralizarea funcțiilor și delegarea acestora, în teritoriu se constată lipsa inițiativei și, deseori, iresponsabilitatea autorităților publice locale, care, în ultimă instanță, nu-și exercită funcțiile legale de asigurare a tuturor localităților și teritoriilor cu documentația de urbanism și amenajare a teritoriului.

Statistica actuală este reprezentată prin planurile urbanistice generale ale municipiilor Ungheni, Orhei și comunei Leușeni, elaborate conform metodologiei moderne în domeniu, ceea ce este absolut insuficient în condițiile dezvoltării relațiilor de integrare în spațiul european.

Lipsa planurilor urbanistice și de amenajare a teritoriului generează:

- dificultăți în evidența strictă și operativă a teritoriilor, imobilelor, rețelelor edilitare, de transport și comunicații;

- agravarea situației urbanistice și de mediu;

- adoptarea unor decizii inoportune privind valorificarea terenurilor, construirea, reutilizarea, modernizarea și reprofilarea întreprinderilor, utilizarea resurselor naturale;

- degradarea celor mai importante sisteme de transport și comunicații;

- deteriorarea patrimoniului natural și construit;

- extinderea practicii construcțiilor neautorizate;

- lipsa politicilor sectoriale teritoriale și, ca urmare, necunoașterea priorităților și căilor de eliminare a disfuncționalităților.

Promovarea principiilor dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova va permite:

- asigurarea localităților cu planuri urbanistice generale și de amenajare a teritoriilor în scopul soluționării spectrului de probleme sus-enumerate;

- consolidarea și dezvoltarea ulterioară a rețelei de localități conform noii organizări administrativ-teritoriale a țării;

- alinieră la standardele internaționale și susținerea politicilor integraționale europene;

- crearea bazei de date privind activitățile urbanistice și de mediu din teritoriu;

- protecția patrimoniului natural și construit, care este mijlocul de comunicare între generații.

II. Menirea și obiectivul principal al Concepției dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova

1. Menirea Concepției

Principiul dezvoltării durabile a localităților constituie criteriul coordonator al activității de urbanism și amenajare a teritoriului, conform căruia satisfacerea necesităților generațiilor actuale trebuie să asigure o astfel de evoluție, care să nu compromită libertatea generațiilor viitoare de a decide referitor la existență și dezvoltare. Un alt principiu al dezvoltării durabile este echitatea în cadrul unei generații, care asigură constituirea unor relații armonioase între localitate - teritoriu și localitate - mediu, sau orice strategie de dezvoltare a unei localități trebuie integrată teritorial și ecologic, evitându-se transferarea problemelor în timp și spațiu.

Această Concepție va servi ca punct de reper pentru definirea poziției localității în cadrul rețelei republicane, regionale sau locale respective, precum și pentru elaborarea și realizarea programelor sectoriale de orice nivel, orientând, concomitent, aceste procedee spre deschiderea în exterior și disponibilitatea de integrare în structurile micro-, macroregionale și europene.

Concepția stabilește necesitatea ierarhizării localităților în funcție de rangurile atribuite.

Concepția se va utiliza de către autoritățile publice centrale și locale, toate instituțiile de proiectare, indiferent de forma lor organizațional-juridică, în procesul de optimizare a Planului amenajării teritoriului național, documentației de urbanism și amenajare a teritoriului la nivel regional și local, programelor și pronosticurilor sectoriale naționale sau locale.

2. Scopul de bază al Concepției

Scopul de bază al Concepției este impulsivizarea implementării principiilor dezvoltării durabile în procesul de elaborare și realizare a documentației de urbanism și amenajare a teritoriului.

Acest scop poate fi atins prin:

- definirea categoriilor de localități și ierarhizarea acestora;
- monitorizarea tuturor activităților urbanistice, de amenajare a teritoriului și de mediu în cadrul localităților;
- efectuarea studiilor de determinare și evaluare a disfuncționalităților, eliminarea acestora, precum și de stabilire a priorităților pentru fiecare localitate;
- protecția, conservarea sau punerea în valoare a patrimoniului natural și construit;
- evaluarea și utilizarea rațională a resurselor naturale;
- integrarea tuturor programelor sectoriale la nivel de micro- și macroteritoriu;
- crearea condițiilor pentru dezvoltarea sferei sociale și economice în localitățile rurale și în orașele mici pe baza inițiativei private;
- consolidarea rolului autorităților publice locale în descentralizarea funcțiilor corespunzătoare, precum și în antrenarea populației în procesul de adoptare a deciziilor în domeniile urbanismului, amenajării teritoriului și mediului;
- identificarea actorilor principali ai procesului de implementare a principiilor dezvoltării durabile și determinarea funcțiilor acestora;
- mediatizarea tuturor acțiunilor desfășurate în localitate sau în teritoriu.

III. Sarcinile fundamentale ale Concepției dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova

Luând în considerare sistemul integral de localități din țară, Concepția prevede:

- revizuirea relațiilor dintre localități ca urmare a promovării noii organizări administrativ-teritoriale în republică;
- determinarea ponderii și poziției fiecărei localități în structura macro- și micro-socio-economică a rețelei de localități din țară;

crearea unor condiții favorizante și stimulative pentru dezvoltarea localităților, care să faciliteze trecerea de la un nivel ierarhic la altul, superior;

sprijinirea unor zone de activism urban, stimularea dezvoltării unei rețele policentrice, care să asigure dinamismul necesar prin concurență și adaptabilitate la schimbare;

consolidarea complementarității funcționale a localităților, aprofundarea specializării acestora, susținerea inițiativelor locale;

utilizarea rațională a teritoriilor din intravilanul localităților, aplicarea metodelor intensive de dezvoltare a acestora;

oportunitizarea folosirii tuturor resurselor naturale, ameliorarea stării mediului înconjurător;

crearea unui mediu modern de abitație pentru toate categoriile de populație, inclusiv a condițiilor pentru accesul liber al invalizilor la infrastructura socială;

îmbunătățirea aspectului arhitectonico-urbanistic al localităților;

respectarea continuității la zonificarea funcțională a teritoriilor din localități ținând cont de procesele naturale posibile (proces geologice periculoase, inundații etc.), aplicarea acestui procedeu la elaborarea documentației de urbanism și amenajare a teritoriului;

monitorizarea tuturor activităților urbanistice și de amenajare a teritoriilor localităților, crearea și ținerea cadastrului funcțional urban;

interzicerea proiectării, construcției și exploatării edificiilor în limitele perimetrelor miniere și ale zăcămintelor de substanțe naturale utile;

antrenarea publicului în adoptarea deciziilor în domeniile urbanismului, amenajării teritoriului și mediului;

aplicarea standardelor internaționale în domeniile vizate, promovarea politicilor integraționiste în spațiul european.

IV. Domeniile de aplicare a Concepției dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova.

Responsabilitățile privind promovarea ei

Evaluând situația creată în localități, precum și în rețeaua de localități, Concepția reprezintă un ansamblu de teze privind elaborarea strategiei dezvoltării fiecărei localități în parte și a sistemului de locuire, necesară pentru perfectarea tuturor categoriilor de documentație de urbanism și amenajare a teritoriului, în special a compartimentului "Rețeaua de localități" din Planul amenajării teritoriului național.

Concomitent, Concepția se va aplica în cadrul elaborării programelor sectoriale naționale și locale de activități socio-economice.

Autoritățile publice centrale și locale de specialitate vor verifica, în procesul de elaborare și realizare a documentației de urbanism și amenajare a teritoriului, a programelor sectoriale respective, aplicarea prevederilor Concepției de către instituțiile de proiectări licențiate pentru acest gen de activitate, precum și de alți agenți economici antrenați în acțiuni urbanistice, de amenajare a teritoriului și de mediu.

V. Necesitatea ierarhizării localităților

Este evident că, cu cât o localitate este mai mare ca număr de locuitori, cu atât ea concentrează mai multe activități, influențează un teritoriu mai mare și asigură în mod eficient o grupare corespunzătoare a funcțiilor și echipamentelor de servire. De asemenea, cu cât mai mult se extinde o localitate-centru și teritoriul servit, cu atât crește numărul, calitatea și complexitatea serviciilor.

Conform acestei teze, se presupune o ierarhizare funcțională a localităților, respectiv clasificarea acestora pe ranguri în funcție de importanța lor în rețea și de rolul pe care îl au în teritoriu potrivit unei structuri de rețea similară modelului locului central, menită să acopere în mod uniform teritoriul, asigurând un sistem de servire a populației eficient din punct de vedere economic și social și o dezvoltare echilibrată a localităților în teritoriu.

Analiza efectuată asupra localităților a evidențiat numeroase probleme legate de asigurarea cu locuri de muncă și dotări publice, de gradul de confort al locuințelor și de nivelul de echipare edilitară și de degradarea continuă a factorilor de mediu.

Au fost remarcate diferențe considerabile între municipiile-reședință de unitate administrativ-teritorială și restul municipiilor și orașelor și inegalități evidente între localitățile urbane și rurale.

Perturbațiile, care s-au produs în spațiul rural în ultimele decenii, au influențat nefavorabil toate componentele vieții economice și sociale. Consecința cea mai evidentă o reprezintă depopularea continuă a spațiului rural și îmbătrânirea accentuată a populației și a resurselor de muncă.

Localitățile rurale, în marea majoritate, înregistrează un nivel scăzut de dotare și echipare, iar accesul lor la dotări publice de importanță majoră este nesatisfăcător atât prin numărul de unități, cât și prin starea clădirilor și calitatea serviciilor prestate.

În definirea concepțiilor de oraș și sat s-au luat ca repere particularitățile principale ale localităților din Moldova. Statutul și rolul localităților se stabilesc nu ca ceva de sine stătător, ci în raport cu întregul context în care acestea ființează, funcționează și dintr-o perspectivă a dezvoltării ulterioare, posibile și dezirabile.

Această definire se bazează pe o viziune ce pune accentul pe conceptul de modernizare, determinat ca proces de ridicare treptată și constantă a nivelului de abitație în scopul satisfacerii necesităților umane. Modernizarea satelor nu înseamnă uniformizare și viitorul satelor nu implică obligatoriu urbanizarea (adică pierderea specificului acestui tip de localitate).

Apariția și dezvoltarea satelor au fost urmarea stabilizării și generalizării unui mod de viață determinat, în principal, de evoluția unor activități prioritare legate de practicarea agriculturii. Acestea au generat o construcție corespunzătoare a tipului de localități apte de a facilita un mod specific de viață avînd drept caracteristică de bază raportul nemijlocit cu mediul natural (o densitate mai redusă a populației și a spațiului construit, un număr mai mic de locuitori, gospodării agricole, anexe pe lîngă fiecare locuință etc.).

Orașele s-au format în procesul creării unui tip deosebit de localități, care să servească necesităților de viață legate de practicarea altor genuri de activități (meșteșuguri, comerț, apoi dezvoltări de tip industrial, învățămînt, artă, cercetare, administrație etc.).

În cursul evoluției țării noastre, o serie de sate au fost atrase și de alte tipuri de preocupări. Așa se explică faptul că, alături de satele în care majoritatea populației este ocupată preponderent în domeniile agriculturii, există un număr de sate în care cea mai mare parte a locuitorilor practică alte genuri de activitate.

Trecerea majorității populației acestor sate la activități deosebite de cele agricole nu a putut, însă, cauza și o schimbare corespunzătoare a modului lor de înzestrare și organizare a vieții, care au rămas în urma nivelului specific al orașelor.

În acest sens, evoluția firească și benefică a satelor din Moldova în procesul modernizării va putea genera două tipuri de situații:

a) satele, în care majoritatea populației ocupate continuă să desfășoare activități în domeniul agriculturii, vor evolua pe linia modernizării, a ridicării nivelului de civilizație, rămînînd localități în categoria satelor;

b) satele, în care majoritatea populației ocupate este concentrată în alte domenii decît cel agricol, vor evolua - prin modernizare - spre localități de tipul orașelor, ca urmare a creării unei concordanțe între tipul de viață comunitară și infrastructura acestora.

În cadrul ierarhizării orașelor, clarificarea municipiilor are drept criterii factorii principali ce determină rolul acestora în rețeaua de localități și nivelul corespunzător al înzestrării care face posibil acest rol.

VI. Principalii termeni utilizați în studiul rețelei de localități

Rețea de localități - totalitatea localităților dintr-un teritoriu (național, județean, zonă funcțională), a căror existență și dezvoltare este caracterizată printr-un ansamblu de relații desfășurate pe multiple planuri (politico-administrative, social-culturale, economice și altele). Rețeaua de localități este constituită din localități urbane și localități rurale.

Ierarhizarea funcțională a localităților urbane și rurale - clasificarea localităților pe ranguri în funcție de importanță în rețea și de rolul teritorial, asigurându-se un sistem de servire a populației eficient din punct de vedere economic și social, precum și o dezvoltare echilibrată a localităților în teritoriu.

Rang - expresie a importanței actuale și în perspectiva imediată a unei localități în cadrul rețelei din punct de vedere administrativ, politic, social, economic, cultural etc., în raport cu dimensiunile ariei de influență polarizată și cu nivelul de decizie pe care îl implică în alocarea de resurse. Această importanță trebuie să-și găsească corespondentul și în nivelul de modernizare.

Zonă metropolitană - zonă constituită prin asociere, pe bază de parteneriat voluntar, între marile centre urbane și localitățile urbane și rurale aflate în zona imediată, la distanțe de până la 20-30 km, între care s-au dezvoltat relații de cooperare pe multiple planuri.

Centură verde - zonă delimitată în jurul municipiilor, în vederea protejării elementelor cadrului natural, prevenirii extinderii necontrolate a acestor municipii și asigurării spațiilor suplimentare de agrement și recreare.

Zonă de dezvoltare - perimetru delimitat în cadrul teritoriului administrativ al unui municipiu sau în cadrul unei zone metropolitane, în care se propun unele facilități de natură fiscală, în scopul favorizării dezvoltării economice prin atragerea de investiții de capital străin sau autohton.

Zonă de influență - teritoriul și localitățile care înconjoară un centru urban și sunt influențate direct de evoluția orașului și de relațiile de intercondiționare și de cooperare ce se dezvoltă pe linia activităților economice, a aprovizionării cu produse agroalimentare, a accesului la dotările sociale și comerciale, a echipării cu elemente de infrastructură și cu amenajări pentru odihnă, recreare și turism. Dimensiunile zonei de influență se află în raport direct cu mărimea și funcțiile centrului urban polarizator.